

Proč odčinit Bílou horu?

Vzdělávací cíl: Žáci za pomoci obrazových a textových pramenů rekonstruují okolnosti vzniku pomníku, vysvětlí jeho původní symbolický význam a dokážou rozpoznat účelovost dobové argumentace, na kterou odkazuje (tj. odůvodnění poválečných konfiskací a odsunu jako „spravedlivé“ nápravy důsledků bitvy na Bílé hoře).

Klíčová slova: důsledky druhé světové války, vzpomínková kultura, propaganda, dobové perspektivy, odhalujeme skrytý záměr pramene

Práce s jednotlivými slidy:

Poznámky:

1 ZKOUMÁNÍ FOTOGRAFIE (2 min.)

Prohlížení fotografie pomníku s pomocí lupy.

2 POPIS FOTOGRAFIE (3 min.)

Označování důležitých prvků na pomníku a jejich popis. Klíčové detaily jsou zvětšeny na fotografiích v doplňkové galerii.

Žáci si mohou povšimnout zejména nezvyklé kombinace výzdoby žulového pomníku: v horní části nese reliéf s portrétem Edvarda Beneše, na podstavci reliéf se symbolickým výjevem orajícího rolníka a pamětní nápis odkazující k roku 1945.

3 FORMULOVÁNÍ HYPOTÉZY (4 min.)

Formulování hypotézy ohledně účelu pomníku do textového pole

4 ČETBA TEXTU A OZNAČOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ I (5 min.)

Prohlížení faksimile zápisu v kronice obce Malonty s pomocí lupy a četba přepisu. Vyznačování pasáží týkajících se okolností vzniku pomníku.

Žáci se dozvídají, že pomník byl odhalen 19. května 1946 novými českými osídlenci původně německé obce.

5 INTERPRETACE TEXTU I (5 min.)

Odpovídání na otázky do textových polí na základě předchozí analýzy textu:

❓ Kdo a proč postavil roku 1946 v obci pomník? ❓ Proč byl podle vás v roce 1946 zvolen na pomník nápis „Bílá hora odčiněna“?

Žáci se v tomto kroku stále pohybují spíše v rovině hypotéz, je proto zcela v pořádku, pokud v odpovědi vyjádří nejistotu nad významem odkazu k Bílé hoře.

6 ČETBA TEXTU A OZNAČOVÁNÍ KLÍČOVÝCH PASÁŽÍ II (5 min.)

Četba úryvku projevu ministra výživy Václava Majera z manifestace na Bílé hoře roku 1945. Žáci označují v textu pasáže charakterizující pobělohorské období a období nacistické okupace.

Na tomto slidu žáci přecházejí od zkoumání samotného pomníku k poznávání historického kontextu doby, v níž byl postaven. Učitel by měl žáky na tento posun v průběhu práce upozornit, popř. jej společně s nimi blíže reflektovat.

7 INTERPRETACE TEXTU II (5 min.)

Odpovídání na otázku do textového pole na základě předchozí analýzy textu:

? K jakým záměrům politici po roce 1945 využívali bitvu na Bílé hoře?

Žáci by si měli uvědomit propagandistické ladění textu, v němž autor účelově vytváří vztah mezi dvěma časově vzdálenými epochami tím, že je popisuje podobnými pojmy s důrazem na všeobecný úpadek (národní porážka, nešťastná doba, temno, poroba), nečeský původ a násilné jednání nových majitelů půdy (hordy cizáků, uloupení půdy, zničit). Na základě tohoto historického přirovnání se následně snaží ospravedlnit poválečné majetkové konfiskace.

8 KONTEXTUALIZACE POMNÍKU (8 min.)

Zkoumání pramenů v doplňkové galerii. Revidování původní odpovědi na otázku:

? Proč byl podle vás v roce 1946 zvolen na pomník v Malontech nápis „Bílá hora odčiněna“?

(i) Materiály v galerii zprostředkovávají další souvislosti pro hlubší interpretaci pomníku. Portrét E. Beneše odkazuje na úlohu prezidenta v poválečné realizaci vysídlení českých Němců a na vládní dekrety o konfiskaci jejich půdy, které potvrdil svým podpisem. Tradiční motiv oráče byl využit na dekretech o vlastnictví půdy, které byly během roku 1946 slavnostně předávány novým osídlencům v pohraničních obcích.

Žáci by měli být schopni ve své odpovědi na základě získaných informací odhalit účelovost a ahistoričnost argumentu, na který pomník odkazuje: Zažitý negativní obraz Bílé hory jako celonárodní tragédie byl po skončení války využit k odůvodnění rozsáhlých majetkoprávních postihů vůči německému a maďarskému obyvatelstvu coby přirozené a spravedlivé nápravy údajných křivd utrpěných před mnoha staletími.

9 INTERPRETACE PRAMENŮ (8 min.)

Žáci na základě předchozí analýzy a interpretace pramenů odpovídají do textových polí na otázky: **?** Co pomník podle vás připomíná dnes? **?** Kdybyste měli možnost pomník upravit, co byste na něm změnili a proč?

Otázky žáky záměrně nevedou k jediné správné odpovědi, ale ke zformulování a zdůvodnění vlastního názoru na původní sdělení, které pomník nese, a na jeho význam ve změněném kontextu současného veřejného prostoru.

Doporučení:

Cvičení je vhodné využít v rámci témat z poválečných politických a sociálních dějin ČR tak, aby žáci již měli z předchozí výuky základní povědomí o historickém kontextu bitvy na Bílé hoře.